

Hjem > Promilleafgiftsfonden > 2012 > Specialrådgivning > Skal jeg så vinterraps eller høste andre afgrøder, når tiden er knap?

Skal jeg så vinterraps eller høste andre afgrøder, når tiden er knap?

Sen såning af vinterraps koster udbytte, og rapsen bør derfor i jorden nu, hvis den ikke allerede er det. Såning kan Promilleafgiftsfonden for landbrug dog kollidere med høst af blandt andet vårbyg og vinterhvede

Under ideelle forhold er der god tid til at så vinterraps i løbet af august i let fugtig og tjenlig jord. Derefter fokuseres på høst af de resterende afgrøder, f.eks. vinterhvede, vårbyg osv.

Det er dog langt fra altid, at der er ideelle forhold til stede; sen høst af forfrugten, kapacitetsbegrænsninger, vejrforhold og problemer med at få fjernet halm fra marken kan påvirke situationen.

Dermed kan det ende i en situation, hvor driftslederen skal prioritere mellem såning af vinterraps og høst af andre afgrøder, fordi der ikke er kapacitet på maskiner og mandskab til at nå både såning af vinterraps og høst af øvrige afgrøder rettidigt. De landmænd, der planlægger at øge vinterrapsarealet til høst 2013, vil formentlig også etablere vinterraps efter vinterhvede eller vårbyg. Det kan give et ekstra tidspres, når rapsen skal etableres.

Såtidforsøg i vinterraps

Vinterraps bør om muligt sås i perioden 10.-25. august. Senere såning kan medføre store udbyttetab, især på kølige lokaliteter og/eller i kølige efterår. Nogle år vil det ikke koste udbytte at så senere, men på de fleste lokaliteter er der som regel en risiko for udbyttetab, når såtidspunktet udskydes til efter 25. august.

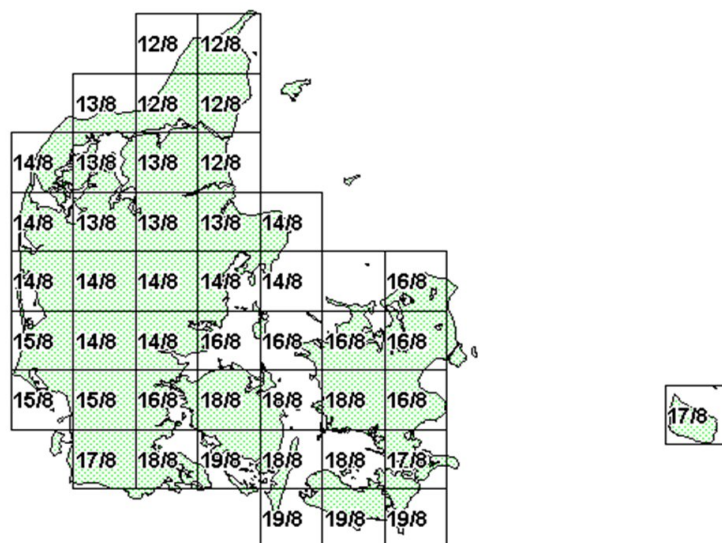
Der er også forskel på sorternes egnethed til sen såning. Hvor nogle sorter kan være næsten upåvirket af et sent såtidspunkt under gode forhold, kan sen såning føre til store udbyttetab i andre sorter under vanskelige forhold.

Som gennemsnit af fem års forsøg med sen såning af forskellige vinterrapsorter, kostede det gennemsnitligt 35 kg af rapsudbyttet pr. dag at udsætte såtidspunktet i vinterraps i perioden fra sidst i august til starten af september.

Hybridsorterne Excalibur og NK Technic var mindst påvirket af den sene såning, mens hybridsorten Visby var relativt meget påvirket, når såningen blev udskudt til starten af september. Sortens egnethed til sen såning er således ikke en selvfølge, bare fordi det er en hybrid.

Det er muligt at finde både liniesorter og hybrider, som er mindre følsomme over for et sent såtidspunkt, ligesom der findes hybrider, som ikke klarer sig ret godt ved sen såning. Blandt andet svenske forsøg bekræfter dette. I de svenske forsøg kostede det gennemsnitligt 45 kg pr. dag at udsætte såtidspunktet i vinterraps.

Figur 1 viser det optimale såtidspunkt for vinterraps. Der er omkring en uge imellem det optimale tidspunkt for de nordlige egne i forhold til de sydligste egne.

Figur 1. Kort over optimalt såtidspunkt for vinterraps afhængigt af lokalitet. Kilde AU, Foulum.

Det gennemsnitlige udbyttetab, der blev konstateret i såtidforsøgene, dækker over en større variation i udbytterne. Nogle år er det ikke problematisk at så senere, mens det andre år kan give væsentlige udbyttetab.

Etableringsmetode til vinterraps

Vinterraps etableres sikkert og godt i nyplojet jord med en velegnet såmaskine, der kan placere frøene øverligt og dækket af fugtig, løs jord. Denne metode kræver dog en del maskin- og mandskabskapacitet.

Pløjefri etablering af vinterraps kan pga. en højere kapacitet og mindre behov for jordbearbejdning derfor være et reelt alternativ. Det kan foregå på en række forskellige måder, f.eks.:

- Udsåning med luftsåmaskine eller centrifugalspreder samtidig med høst af forfrugten, evt. efterfulgt af en overfladisk tallerkenharvning

- Udsåning med luftsåmaskine eller centrifugalspreder i forbindelse med harvning, grubning eller nedfældning af gylle
- Udsåning med skiveskærs- eller tandskærssåmaskine, evt. i forbindelse med harvning, grubning eller nedfældning af gylle

Fælles for disse metoder er, at de kan lykkes og give gode udbytter, men i nogle tilfælde gør man sig mere afhængig af vejret og jordbunden i forhold til traditionel etablering efter pløjning.

Der er altså større risiko for at lave en dårlig etablering af vinterraps med de pløjefrie metoder. Derfor må 'sen' såning af vinterraps udføres med endnu større omhu, hvis disse metoder vælges, herunder også med fokus på behovet for at bekæmpe snegle efter såning.

Tab af udbytte og kvalitet i afgrøder samt andre udfordringer ved sen høst

I skrivende stund, medio august 2012, er der allerede sået en del vinterraps. Høsten af vinterhvede er godt i gang i landets sydøstlige egne, men dog knapt påbegyndt i de mere nordlige egne.

Ved at udsætte høsten af korn er der en risiko for tab af blandt andet:

- Udbytte pga. nedknækning, lejesæd og spiring i akset
- Maltkvalitet i vårbyg
- Melkvalitet i hvede og rug
- Grynkvalitet i havre
- Fremavlkskvalitet i korn generelt
- Foderkvalitet pga. fusarium
- Spiring i akset og tab af foderudbytte

Hertil kommer risici for:

- Vanskelig høst som følge af lejesæd samt færdselsproblemer ved megen nedbør
- Manglende mulighed for etablering af vinterraps pga. udsat høst af forfrugt, hvor denne er f.eks. vinterhvede eller vårbyg
- Sen såning af næste afgrøde medfører højere udsædsmængde

Omkostningen ved for sen høst kan eksempelvis være tab af malttillæg. Hvis tillægget er 20 kr. pr. hkg. og udbyttet forventes at være 55 hkg. pr. ha, vil tabet være 1.100 kr. pr. ha. Det potentielle tab i kornafgrøden skal vejes op imod udbyttetabet i raps på grund af den senere såning.

Beslutningsdilemma

Det afgørende i prioriteringen imellem høst og rapssåning er, om rettidighedsomkostningerne er størst i forbindelse med den ene eller den anden opgave. Det vil være forskelligt fra bedrift til bedrift, men forskellige kendte forhold har betydning.

Ved pløjefri etablering af vinterraps af en sort der egner sig mindre godt til til sen såning, skal rapssåningen opprioriteres. Ved dyrkning af korn til f.eks. brød eller malt og en relativt lille tørrekapacitet, skal kornhøsten opprioriteres.

Herunder ses en række forhold, der bør overvejes, når beslutningen træffes:

- "Det rette valg" afhænger særligt af, hvordan vejret udvikler sig:
- Bliver det "ideelt" vejr til både såning af vinterraps og høst af korn?
- Hvordan bliver vejret til høst af øvrige afgrøder?
 - Her har vi kun vejruddsigten til at hjælpe os
- Vælg tidspunkt i forhold til vinterrapsort og den etableringsmetode du anvender. Så vinterrapsen i perioden 10. - 25. august, afhængig af lokaliteten. Vær særlig opmærksom på udfordringer ved pløjefri etablering. Der er mange agersnegle i år, så monitør behovet og iværksæt den nødvendige bekæmpelse snarest
- Der kan sås vinterraps om formiddagen og høstes om eftermiddagen
- Hvilket tab realiseres evt. ved sen høst af resterende afgrøder?
- tørrings- og håndteringsomkostninger
- tab af udbytte og kvalitet samt øvrige udfordringer.
- Overvej at få assistance til opgaver, der bliver svært at løse rettidigt. En mulighed er at leje en maskinstation, eller at få en nabo med overkapacitet til at så vinterraps med f.eks. grubbesåmaskine.